

Meteen daarna dreef de Geest hem de woestijn in - Marcus 1:12

Prof. H. Oberman (overleden 2001) publiceerde zo'n 40 jaar geleden het boek 'Luther, mens tussen God en duivel'. Luther blijkt volgens hem een verrassende, actuele betekenis te hebben voor de mens van vandaag. Juist als we Luther bezien als mens van zijn tijd, een mens tussen God en duivel, heeft hij ons iets te zeggen. De bijbel lezende heeft Luther namelijk een ontdekking gedaan. Over die ontdekking heeft hij uitvoerig gesticheerd met Erasmus, de Nederlandse humanist. (Als vroom katholiek was hij geen humanist in de huidige betekenis). De ontdekking dat een mens óf gebonden is aan God, óf gebonden aan de duivel. Er is niet een neutraal tussen terrein, waar de mens zou kunnen kiezen tussen één van de twee. Of een situatie waar hij van twee walletjes kan eten.

Die gebondenheid aan God nu, zegt Luther, dat is vrijheid. Onvrijheid is de gebondenheid aan de duivel, wat ook tot de ondergang van een mens wordt.

Helemaal in het begin van de bijbel horen we dat de mens de keuze heeft te horen naar het Woord van God. Hij kan z'n oor te luisteren leggen bij het gebod dat ten leven leidt, of z'n oor lenen aan de verzoeker. Er zijn twee wegen, zegt de Psalmist: de weg van de rechtvaardige en de weg van de goddeloze. Die goddeloze is niet de mens die niet in God gelooft, maar de mens die meent dat God zich niet met ons handelen bemoeit. Dat God toch niet ziet welke wegen ik ga. In de bijbel bestaat er geen twijfel over dat mensen onvermijdelijk steeds weer kiezen voor de weg die naar de dood voert.

De weg van de rebellie, de overtreding van het gebod. De weg van de zonde. De Joodse filosoof Buber heeft gezegd dat we die weg van de zonde niet naar believen kunnen afbreken, maar dat deze weg ons in dodelijke consequentie omlaag voert. Het is de weg van de 'wetteloosheid' - en wetteloosheid is liefdeloosheid. In de Thora gaat het om twee kernbegrippen: trouw en liefde. Wie niet liefheeft, die is in de duisternis, schrijft Johannes.

In het rijk van de duivel, van de concurrentie en het ellebogenwerk. Het rijk van achterklap, roddel en machtsstreven ten koste van anderen. En Luther deed de ontstellende ontdekking dat dat rijk, dat 'regiment van de boze', in de kerk van zijn dagen was te vinden!

Terwijl de kerk nu juist de plaats van het licht moet zijn, waar het Godsrijk oplicht. Luther ziet hoe in zijn dagen keizer, paus en priester ten slachtoffer zijn gevallen aan de begeerte naar bezit en macht.

Hier stuiten we op het kenmerkende spreken van de Schrift over de duivel. Die middeleeuwse figuur waarin wij, als verlichte mensen, natuurlijk niet meer geloven. Maar laten we vanmorgen even doen als bestond hij wel.

In de bijbel is de duivel niet in de eerste plaats een 'macht' die *buiten* de kerk, in de '*wereld*' te lokaliseren is. Sommige theologen lezen hier bij Marcus dat hij 'paradise regained' beschrijft: Jezus te midden van de wilde dieren en dienende engelen. Daar lijkt mij wel wat voor te zeggen. Maar..... het verloren paradijs en rijk der duisternis zijn niet geen keurig gescheiden werkelijkheden. Jezus wordt verzocht door de duivel!

Kennelijk glipt hij ook binnen in het paradijs en in de kerk, wat trouwens niet altijd hetzelfde is.

Het ging er Luther niet om de kerk van zijn dagen van wat misstanden te zuiveren, zoals de populaire opvatting wel is. Zuiveren van Maria-verering, aflaathandel, enz. Hij wilde een slechte, Middeleeuwse theologie niet door een betere vervangen. In zijn ogen zouden dat allemaal cosmetische oplossingen geweest zijn. En wie hier wat van verwacht, heeft de komende jaren nog steeds de handen vol.

Het ging hem echter ten diepste om 'de vrijheid van de christenmens'. De bevrijding van de Kerk uit de Babylonische ballingschap, opdat het Evangelie weer stralend aan het licht zou komen! Opdat mensen weer in vrijheid konden opademen, want daartoe is Jezus gekomen: 'om de werken van de boze te verbreken'.

Hij is, om het met de woorden van een gelijkenis te zeggen, het huis van de 'sterke' binnen gedrongen en heeft in dat 'wereldhuis' Gods koningschap geproclameerd. Verkondigde een andere weg dan die van macht en uiterlijk vertoon. Mensen die deze dagen bloemen leggen bij gedenktekens van de Stalin-terreur: bloemen tegen schijnprocessen en staatsterreur. Zo schijnt Zijn licht in de duisternis!

Marcus vertelt dat Jezus veertig dagen verzocht werd.

Hij gaat de weg van Israël, dat veertig jaren op de proef werd gesteld. Want God had 'Zijn zoon' uit Egypte geroepen (Hos. 11:1). En in de woestijn moest Israël leren om te leven volgens Gods aanwijzingen. Om bij de woorden van God te zweren en geen knieval te maken voor het gouden kalf van de welvaart. Hier, in de woestijn, zal blijken of het **waar** is wat de Stem zei bij de doop: 'Jij bent mijn geliefde Zoon, in jou vind ik vreugde'.

Dat wordt tegen Jezus gezegd, maar is het ook waar?

Er worden zoveel dingen gezegd vanuit het geloof, maar kunnen ze de confrontatie met de werkelijkheid aan? Kunnen onze geloofswoorden de confrontatie aan met de 'woestijn' van Den Haag, van ongeneeslijke ziekte, van verlies en rouw?

Wat betekent het voor Jezus om Zoon, ja 'kind van God' te zijn in het doodsgebied? Bedenk immers wel dat hier niet verteld wordt dat Jezus behoefte had aan meditatie. Hier geen vriendelijke retraite, waarbij er af en toe een monnik komt vragen of je nog een kopje thee wilt.

Er wordt een strijd getekend! Jezus gaat de weg van de solidariteit.

Hij kiest voor het mens-zijn. 'Een mens te zijn op aarde, in deze wereldtijd', zegt het lied terecht. "Geen god onder de goden", een zwak mens.

En wie voor mensen kiest, ontdekt dat die weg pijn doet. Dat voel je tot in je lijf. Dat is 'vasten', je maag trekt samen van de honger. Hier niet wat menselijk vroomheid, maar een leven dat *getoetst* wordt. Is deze mens de mens die God zegt dat Hij is?!

Net als wij krijgt Jezus bij Zijn doop de verzekering dat Hij Gods kind is. En met niets anders dan de Geestkracht van God waagt Hij zich in het angst- en hongerland dat de woestijn is. Hij voegt zich daar bij Zijn volk, bij de slaven en hongerlijders. Want, laten we eerlijk wezen, voor hoevelen is de tocht door deze wereld niet één lange woestijnreis, met als enig perspectief de hoop op een 'beloofd land'.

En dan komt de verzoeker, wordt Hij op de proef gesteld. Anders dan bij Matteüs en Lucas vertelt Marcus niet waar de verzoeker mee op de proppen komt. Ik denk, en dat lijkt mij in lijn met wat de andere evangelisten vertellen, dat het ten diepste gaat om het opgeven van de solidariteit. De lange weg - veertig dagen! - van afzien, loslaten van idealen, verliezen van vrienden. En toch! Let op, Marcus vertelt in één adem: 'Nadat Johannes gevangen was genomen ging Jezus naar Galilea'. Nadat het bericht van Navalny's dood hen had bereikt zeiden z'n vrienden; 'Maar zijn stem kan Poetin niet tot zwijgen brengen'.

Als we het zo lezen, wordt de verzoeking in de woestijn heel concreet. Veertig dagen: het is ook de periode die een nieuw begin aanduidt. Kiezen we voor de korte termijn en schrikken we terug voor de lange weg van de solidariteit? Mozes is veertig dagen op de Sinaï, om woorden voor onderweg te ontvangen. Jona zegt tegen de inwoners van Ninevé: veertig dagen om tot inkeer te komen! Veertig dagen tussen Opstanding en hemelvaart: er is tijd nodig voor de leerlingen om zonder Jezus, alleen de Stem in Thora en zijn onderwijs, verder te kunnen.

Door de Geest gedreven, soms hebben we een zetje nodig, gaat Jezus de weg van de gerechtigheid.

Deze veertigdagentijd is de vraag: Mens, waar sta jij? Waar ben jij te vinden?

Jezus heeft zich laten dopen om voortaan aan Gods kant te kunnen staan. In de opstanding is aan het licht gekomen dat Jezus zich niet vergeefs aan de woorden van God heeft vast geklampt. Dankzij Zijn trouw en solidariteit hoeven wij de verzoeker niet meer te vrezen. Hij kan ons niet meer verrassen, we kennen zijn streken, schrijft de apostel Paulus. En Jezus zelf zal gewone, zwakke mensen, die honger naar Gods gerechtigheid, nooit in de steek laten. Tot in het nieuwe Jeruzalem blijft Hij onze reisgenoot.